

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра міжнародного права**

Гецко В.В.

ПРАВНИЧІ СИСТЕМИ СУЧАСНОСТІ

методичні рекомендації
для студентів спеціальності «Міжнародне право»

Ужгород 2024

Гецько В.В. Правничі системи сучасності: методичний посібник для студентів, спеціальність «Міжнародне право». Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2024. 23 с.

Методичний посібник для вивчення дисципліни «Правничі системи сучасності» розроблений для студентів, що навчаються за спеціальністю «Міжнародне право» та відповідає навчальній програмі із зазначеної дисципліни у вищих навчальних закладах. Методичний посібник містить систему організаційно-методичних заходів, які сприятимуть засвоєнню знань та формуванню навичок із зазначеної дисципліни.

Рецензенти:

Котляр О.І., к.ю.н., зав. кафедри міжнародного права ДВНЗ «УжНУ»;

Боброва Ю.Ю., д.ю.н., декан юридичного факультету ДВНЗ «УжНУ».

Рекомендовано до друку рішенням кафедри міжнародного права від «6» червня 2024 року,
протокол № 9

ЗМІСТ

Передмова	4
Навчально-тематичний план дисципліни	6
Очікувані результати навчання.....	8
Основні критерії оцінювання знань студентів	10
Програма навчальної дисципліни „Правничі системи сучасності”.....	12
Плани практичних занять з курсу „Правничі системи сучасності”	14
Орієнтовні питання підсумкового контролю знань	22
Рекомендована література	24

ПЕРЕДМОВА

Правнича система є однією із найголовніших та самостійних понять сучасної юридичної науки. Воно виникло внаслідок застосування комплексного підходу до дослідження правових явищ шляхом поєднання формально-юридичного, порівняльно-правового та соціологічного методів пізнання. Саме тому, надзвичайно важливим при підготовці фахівця із спеціальності «Міжнародне право» є опанування основних правничих систем сучасності.

Метою навчальної дисципліни є: опанування студентами системи фундаментальних знань про правову систему сучасності; на основі конкретно-предметного матеріалу сприяти виробленню навиків аналітичного мислення у студентів; формування практичних умінь і навиків щодо правильного тлумачення та застосування норм національного та міжнародного права захисту прав людини.

Міждисциплінарні зв'язки. Вивчення дисципліни «Правничі системи сучасності» базується на засвоєнні студентами таких дисциплін, як: міжнародне право, історія міжнародного права та порівняльне конституційне право.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

Інтегральна компетентність: здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі права або у процесі навчання, що передбачає застосування правових доктрин та принципів і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальних компетентностей:

- знання та розуміння основних концепцій, базових категорій та юридичних понять у сфері права;
- здатність до безперервного та активного навчання, самоосвіти, постійного підвищення кваліфікації;
- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- здатність до міжособистісного спілкування; уміння працювати в команді, мотивувати людей та досягати спільної мети; розуміння та повага до різноманітності та мультикультурності;
- здатність діяти з урахуванням соціальної відповідальності та громадських зобов'язань, з повагою ставитися до права й закону;
- здатність визначати, формулювати та розв'язувати проблеми, аналізувати соціально-значущі процеси та приймати обґрунтовані рішення;

- уміння знаходити, обробляти та аналізувати інформацію з різноманітних джерел; здатність використовувати інформаційно-комунікативні технології.

Фахових компетентностей:

- уміння діяти на основі розвинутої правосвідомості, правового мислення і правової культури;

- здатність забезпечувати дотримання законодавства суб'єктами права;

- здатність здійснювати професійну діяльність у повній відповідності до закону;

- вміння реалізовувати норми права в професійній діяльності, правильно застосовувати нормативно-правові акти;

- вміння юридично правильно кваліфікувати факти і обставини;

- здатність забезпечувати законність та правопорядок, безпеку осіб, суспільства, держави в межах виконання своїх посадових обов'язків;

- розуміння необхідності поваги до честі та гідності особи, захисту прав і свобод людини і громадянина;

- володіння юридичною термінологією та юридичною технікою, здатність правильно відтворювати результати професійної діяльності в юридичній та іншій документації;

- здатність тлумачити нормативно-правові акти, надавати кваліфіковані юридичні висновки і консультації.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістовних модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: денна					
	Усього	у тому числі				
		лекції	практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота
1-й семестр						
Модуль 1						
Тема 1. Предмет, метод та функції порівняльного правознавства.	6	2	1	-	-	3
Тема 2. Національні правові системи та правові сім'ї.	6	2	1	-	-	3
Тема 3. Романо-германська правова система. Романська група правових систем.	7	2	1	-	-	4
Тема 4. Германська група правових систем.	7	2	1	-	-	4
Тема 5. Скандинавська група правових систем.	8	2	2	-	-	4
Тема 6. Правова система країн Латинської Америки.	8	2	2	-	-	4
Тема 7. Правова система Японії	8	2	2	-	-	4
Тема 8. Правова система Китайської Народної Республіки.	8	2	2	-	-	4
Тема 9. Правова система Англії.	8	2	2	-	-	4
Тема 10. Правова система США.	8	2	2	-	-	4
Тема 11. Мусульманське право.	8	2	2	-	-	4
Тема 12. Звичаєве право народів Африки, Південно-Східної Азії.	8	2	2	-	-	4
Модульна контрольна робота	-	-	2	-	-	-
Разом за модуль	90	24	20	-	-	46
Разом за семестр	90	24	20	-	-	46

Назви змістовних модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: заочна					
	Усього	у тому числі				
		лекції	практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота
1-й семестр						
Модуль 1						
Тема 1. Предмет, метод та	6	-	-	-	-	7

функції порівняльного правознавства.						
Тема 2. Національні правові системи та правові сім'ї.	6	1	-	-	-	7
Тема 3. Романо-германська правова система. Романська група правових систем.	7	1	-	-	-	7
Тема 4. Германська група правових систем.	7	-	1	-	-	7
Тема 5. Скандинавська група правових систем.	8	-	1	-	-	7
Тема 6. Правова система країн Латинської Америки.	8	-	-	-	-	7
Тема 7. Правова система Японії	8	-	-	-	-	7
Тема 8. Правова система Китайської Народної Республіки.	8	-	-	-	-	7
Тема 9. Правова система Англії.	8	1	-	-	-	7
Тема 10. Правова система США.	8	-	-	-	-	7
Тема 11. Мусульманське право.	8	1	-	-	-	7
Тема 12. Звичаєве право народів Африки, Південно- Східної Азії.	8	-	-	-	-	7
Модульна контрольна робота	-	-	2	-	-	-
Разом за модуль	90	4	2	-	-	84
Разом за семестр	90	4	2	-	-	84

ОСНОВНІ КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

- активність студента в дискусії, якість конспекту;
- виконані практичні, творчі роботи, командні проекти;
- виступи на практичних заняттях, зроблені доповіді, презентації, реферати, есе;
- виконання індивідуальних та групових завдань самостійної роботи; виконання тестових завдань, а також модульних контрольних робіт;
- залік.

Під час модульного та підсумкового контролю засобами оцінювання результатів навчання з дисципліни є стандартизовані комп'ютерні тести, теоретичні та практичні завдання.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: усні та письмові відповіді на семінарських та практичних заняттях.

Форма модульного контролю: письмова з елементами тестування.

Форма підсумкового семестрового контролю: залік.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота				Модульна контрольна робота	Сума
T1,T2	T3,T4	T5- T7	T8-T10		
15	15	20	20	30	100

T1, T2, T3, T4... - теми

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота				Модульна контрольна робота	Сума
T11,T12	T13,T14	T15,T16	T17		
20	20	15	15	30	100

T1, T2, T3, T4, T5 - теми

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Оцінювання модульних завдань. Після виконання програми змістового модулю у визначений деканатом термін здійснюється поточний модульний контроль у вигляді письмової роботи та тесту, який оцінюється у межах від 1 до 30 балів. Якщо з об'єктивних причин студент не пройшов модульний контроль у визначений термін, то він має право за дозволом деканату пройти його протягом двох тижнів після виникнення заборгованості.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Поточне тестування та самостійна робота		Сума
Модуль 1	Модуль 2	100
100	100	100

Протягом семестру студенти вивчають 2 модулі з дисципліни. Після виконання кожного модуля (лекції, практичні заняття) здійснюється поточний контроль у вигляді письмової роботи та тестування. Студенти, які не відвідували лекції або не в повному обсязі виконали завдання для самостійної роботи, до поточного контролю за змістовий модуль не допускаються.

Оцінювання навчальних досягнень та практичних навичок студентів здійснюється за 100-бальною системою за 1 модуль.

Студент, який в результаті поточного оцінювання та підсумкового контролю за модулі (середній бал за два модулі) отримав більше 60 балів, має право не складати залік з дисципліни. У разі отримання позитивної підсумкової оцінки за модуль студент має також право відмовитися від складання заліку. У такому випадку в заліково-екзаменаційну відомість заноситься загальна підсумкова оцінка. При умові, що студент (ка) хоче поліпшити підсумкову оцінку за модуль із дисципліни, він (вона) має складати залік.

Студент, який в результаті підсумкового оцінювання за модулі отримав менше 60 балів зобов'язаний складати залік з дисципліни. У разі, якщо відповіді студента під час заліку оцінені менше ніж у 60 балів, він (вона) отримує незадовільну підсумкову оцінку. При цьому результати поточного контролю не враховуються. Оцінювання навчальних досягнень студентів здійснюється за такою шкалою:

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Шкала оцінювання: національна та ECTS			
Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 - 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПРАВНИЧІ СИСТЕМИ СУЧАСНОСТІ»

Тема 1. Предмет, метод та функції порівняльного правознавства.

1. Предмет та об'єкти порівняльного правознавства.
2. Метод порівняльного правознавства.
3. Цілі та функції порівняльного правознавства.
4. Значення порівняльного правознавства. Його місце та роль в системі юридичних наук.

Тема 2. Національні правові системи та правові сім'ї.

1. Поняття і структура національної правової системи.
2. Структура правової системи.
3. Функції правової системи.
4. Поняття та види сімей національних правових систем.

Тема 3. Романо-германська правова система. Романська група правових систем.

1. Історичний розвиток романо-германської правової сім'ї.
2. Публічне і приватне право у країнах романо-германської правової сім'ї.
3. Правова норма в романо-германській правовій сім'ї. Система джерел права.
4. Романська група правових систем.
5. Сучасна правова система Франції, Бельгії, Іспанії, Італії, Люксембургу та Португалії.

Тема 4. Германська група правових систем.

1. Основи правової системи ФРН.
2. Сучасна правова система Австрії.
3. Процес створення уніфікованої правової системи Швейцарії.

Тема 5. Скандинавська група правових систем.

1. Загальна характеристика скандинавської групи правових систем.
2. Вплив римського права на Скандинавські країни.
3. Історичний розвиток і джерела скандинавського права.
4. Уніфікація і гармонізація законодавства Скандинавських країн.
5. Основи правової системи країн Північної Європи: Швеції, Данії, Норвегії, Фінляндії, Ісландії та країн Балтії.

Тема 6. Правова система країн Латинської Америки.

1. Загальна характеристика латиноамериканської групи правових систем.
2. Історичний розвиток країн Латинської Америки.
3. Кодифікація та джерела латиноамериканського права.
4. Сучасна правова система країн Латинської Америки: Аргентини, Бразилії, Мексики, Чілі, Парагвай, Уругвай.

Тема 7. Правова система Японії

1. Поняття японського права і особливості його формування.
2. Вплив китайських ідей та теорій на формування японського права. Вестернізації права в Японії.
3. Сучасний стан японського права. Вплив американського права.
4. Конституція Японії 1946 р. Системи законодавства Японії.

Тема 8. Правова система Китайської Народної Республіки.

1. Комітет з Поняття, ознаки та сфера поширення далекосхідної правової сім'ї.
2. Загальна характеристика та особливості формування традиційного китайського права.

3. Система китайського права. Джерела китайського права.
4. Сучасна правова система КНР.
5. Судова система КНР.
6. Сянган (колишня англійська колонія Гонконг) і Тайвань – дві теорії у правовій системі КНР.

Тема 9. Правова система Англії.

1. Формування та історичний розвиток права Англії.
2. Англійське право як право судової практики.
3. Особливості англійського права: принцип верховенства права.
4. Судовий прецедент. Законодавство (статутне право) як, джерело права.
5. Структура та основні галузі права Англії.

Тема 10. Правова система США.

1. Формування та особливості правової системи США.
2. Відмінність американського права в порівнянні з англійським.
3. Джерела американського права.
4. Судова система США. Основним призначенням Верховного суду США. Апеляційні суди. Окружні суди – основна ланка федеральної судової системи

Тема 11. Мусульманське право.

1. Поняття та джерела мусульманського права.
2. Поняття шаріату, його поділ на чотири групи приписів.
3. Джерела мусульманського права.
4. Структура мусульманського права.
5. Галузі мусульманського права.
6. Поняття і види норм мусульманського права.

Тема 12. Звичаєве право народів Африки, Південно-Східної Азії.

1. Формування та особливості звичаєвого африканського права.
2. Африканське звичаєве право та колоніальний період.
3. Кодифікація африканського звичаєвого права.
4. Джерела і структура африканського звичаєвого права. Традиційне правосуддя.
5. Поняття південно-східного азіатського звичаєвого права (Індонезія, Нова Зеландія).
6. Сучасна правова система Південно-Східної Азії.

Плани практичних занять з курсу «Правничі системи сучасності»

Тема 1. Предмет, метод та функції порівняльного правознавства.

1. Предмет та об'єкти порівняльного правознавства.
2. Метод порівняльного правознавства.
3. Цілі та функції порівняльного правознавства.
4. Значення порівняльного правознавства. Його місце та роль в системі юридичних наук.

Рекомендована література:

1. Арабаджи Н. Б., Атаманова Н. В. Історичні аспекти впливу римського права на становлення сучасних правових систем. Нове українське право. 2021. № 3. С. 11–16. DOI: <https://doi.org/10.51989/NUL.2021.3.1>
2. Атаманова, Н. (2024). Сучасні підходи до типології правових систем. Молодий вчений, Вип. 6 (130). <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2024-6-130-2>
3. Бойко І. С. Порівняльне правознавство : навч. посіб. / І. С. Бойко, Б. В. Бабін. 2-ге вид., випр. та допов. О. : Фенікс, 2011. 152 с.
4. Бехруз Хашматулла Вступ до порівняльного правознавства: Навчальний посібник. Одеса: Юридична література, 2002. 328 с.
5. Загальна теорія права. Академічний курс: підруч. для студ.-юристів / за ред. д.ра юрид.наук, проф. С.В.Бобровник. Київ: Юрінком Інтер, 2021. 576 с.
6. Риндюк В. І., Гришко О. М. Система права та законодавство: до питання співвідношення понять. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. № 1, 2022. С. 36-41.

Тема 2. Національні правові системи та правові сім'ї.

1. Поняття і структура національної правової системи.
2. Структура правової системи.
3. Функції правової системи.
4. Поняття та види сімей національних правових систем.

Рекомендована література:

1. Атаманова, Н. (2024). Сучасні підходи до типології правових систем. Молодий вчений, Вип. 6 (130). <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2024-6-130-2>
2. Бойко І. С. Порівняльне правознавство : навч. посіб. / І. С. Бойко, Б. В. Бабін. 2-ге вид., випр. та допов. О. : Фенікс, 2011. 152 с.
3. Бехруз Хашматулла Вступ до порівняльного правознавства: Навчальний посібник. Одеса: Юридична література, 2002. 328 с.
4. Биков О., Скоморовський В. (2023). Становлення та розвиток місцевого самоврядування у зарубіжних країнах. *Legal Bulletin*, 51–56. <https://doi.org/10.31732/2708-339X-2023-08-51-56>
5. Власенко В. В. Вплив процесів глобалізації на правові системи сучасності. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2022. № 1. С. 9–14. DOI: <https://doi.org/10.32782/392234>
6. Марущак О.А., Шванська А.О. Особливості визначення, сутності та співвідношення правової системи та правової сім'ї. Право і суспільство. 2017. № 6. Ч. 2. С. 29-34.

Тема 3. Романо-германська правова система. Романська група правових систем.

1. Історичний розвиток романо-германської правової сім'ї.
2. Публічне і приватне право у країнах романо-германської правової сім'ї.
3. Правова норма в романо-германській правової сім'ї. Система джерел права.
4. Романська група правових систем.

5. Сучасна правова система Франції, Бельгії, Іспанії, Італії, Люксембургу та Португалії.

Рекомендована література:

1. Арабаджи Н. Б., Атаманова Н. В. Історичні аспекти впливу римського права на становлення сучасних правових систем. Нове українське право. 2021. № 3. С. 11–16. DOI: <https://doi.org/10.51989/NUL.2021.3.1>
2. Верховенство права як принцип правової системи: проблеми теорії / за заг. ред. Ю. С. Шемшученка. К. : Юрид. думка, 2008. Кн. 1. 344 с.
3. Жак А. С. Порівняльно-правовий аналіз джерел (форм) права романо-германської правової системи та англосаксонської правової сім'ї. Juris Europensis Scientia. Випуск 2. 2020. С. 97 – 101.
4. Іванів А.Р., Судовий прецедент в романо-германській правовій сім'ї. № 2 (2024): Аналітично-порівняльне правознавство. Розділ 1. Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень С. 35-43. DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.02.4>
5. Полатайко І.В. Втілення правової ідеології у правових системах сучасності: теоретико-правова характеристика: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. ПВНЗ «Університет Короля Данила». Івано-Франківськ, 2018. 193 с
6. Сікорський О. П., Зільник А. Ю. Судовий прецедент у країнах романо-германської правової сім'ї. Наукові записки. Серія: Право. 2019. Випуск 7. С. 183-186.

Тема 4. Германська група правових систем.

1. Основи правової системи ФРН.
2. Сучасна правова система Австрії.
3. Процес створення уніфікованої правової системи Швейцарії.

Рекомендована література:

1. Верховенство права як принцип правової системи: проблеми теорії / за заг. ред. Ю. С. Шемшученка. К. : Юрид. думка, 2008. Кн. 1. 344 с.
2. Жак А. С. Порівняльно-правовий аналіз джерел (форм) права романо-германської правової системи та англосаксонської правової сім'ї. Juris Europensis Scientia. Випуск 2. 2020. С. 97 – 101.
3. Іванів А.Р., Судовий прецедент в романо-германській правовій сім'ї. № 2 (2024): Аналітично-порівняльне правознавство. Розділ 1. Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень С. 35-43. DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.02.4>
4. Козинець О., Федоренко Д. “Особливості застосування правових звичаїв у різних правових системах”. Актуальні проблеми правознавства, № 1, червень 2024, С. 6-11, DOI <https://doi.org/10.35774/>.
5. Морозов С.П. Правничі системи сучасності : навч. посібник. Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2019. 86 с.

Тема 5. Скандинавська група правових систем.

1. Загальна характеристика скандинавської групи правових систем.
2. Вплив римського права на Скандинавські країни.
3. Історичний розвиток і джерела скандинавського права.
4. Уніфікація і гармонізація законодавства Скандинавських країн.
5. Основи правової системи країн Північної Європи: Швеції, Данії, Норвегії, Фінляндії, Ісландії та країн Балтії.

Рекомендована література:

1. Бойко І. С. Порівняльне правознавство : навч. посіб. / І. С. Бойко, Б. В. Бабін. 2-ге вид., випр. та допов. О. : Фенікс, 2011. 152 с.
2. Верховенство права як принцип правової системи: проблеми теорії / за заг. ред. Ю. С. Шемшученка. К. : Юрид. думка, 2008. Кн. 1. 344 с.
3. Гапотій В.Д., Жильцов О.Л., Воржевітіна Г.І. Основні правові системи світу: навчальний посібник / Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2019. 279 с.
4. Єгоров А. Є. Судова практика як джерело права: порівняльний аналіз континентальної, англосаксонської та української правових сімей. Науковий збірник Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції № 1. 2024 С. 9-16. DOI <https://doi.org/10.32782/2408-9257-2024-1-2>
5. Козинець О., Федоренко Д. “Особливості застосування правових звичаїв у різних правових системах”. Актуальні проблеми правознавства, № 1, червень 2024, С. 6-11, DOI <https://doi.org/10.35774/>.
6. Кузьмін А. Р. Особливості джерел права скандинавської правової сім'ї / А. Р. Кузьмін // Молодіжний науковий юридичний форум: [матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції до Дня науки, м. Київ, 16-17 травня 2019 р.]. – Тернопіль: Вектор, 2019. – С. 85–87.

Тема 6. Правова система країн Латинської Америки.

4. Загальна характеристика латиноамериканської групи правових систем.
5. Історичний розвиток країн Латинської Америки.
6. Кодифікація та джерела латиноамериканського права.
4. Сучасна правова система країн Латинської Америки: Аргентини, Бразилії, Мексики, Чілі, Парагвай, Уругвай.

Рекомендована література:

1. Гапотій В.Д., Жильцов О.Л., Воржевітіна Г.І. Основні правові системи світу: навчальний посібник / Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2019. 279 с.
2. Бойко І. С. Порівняльне правознавство : навч. посіб. / І. С. Бойко, Б. В. Бабін. 2-ге вид., випр. та допов. О. : Фенікс, 2011. 152 с.
3. Дмитрієв А.І., Шепель А.О. Порівняльне правознавство: навчальний посібник / Відп. Редактор В.Н.Денисов. К., 2003. 184 с
4. Єгоров А. Є. Судова практика як джерело права: порівняльний аналіз континентальної, англосаксонської та української правових сімей. Науковий збірник Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції № 1. 2024 С. 9-16. DOI <https://doi.org/10.32782/2408-9257-2024-1-2>
5. Морозов С.П. Правничі системи сучасності : навч. посібник. Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2019. 86 с.
6. Шилінгов, В. С. (2023). Теоретико-правові аспекти ідентифікації латиноамериканського права. Ірпінський юридичний часопис, Вип. 1(10), С. 45–52. [https://doi.org/10.33244/2617-4154-1\(10\)-2023-45-52](https://doi.org/10.33244/2617-4154-1(10)-2023-45-52)

Тема 7. Правова система Японії

1. Поняття японського права і особливості його формування.
2. Вплив китайських ідей та теорій на формування японського права. Вестернізації права в Японії.
3. Сучасний стан японського права. Вплив американського права.
4. Конституція Японії 1946 р. Системи законодавства Японії.

Рекомендована література:

1. Гапотій В.Д., Жильцов О.Л., Воржевітіна Г.І. Основні правові системи світу: навчальний посібник / Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2019. 279 с.
2. Грубінко, Андрій, and Ярослав Рудов. Правова система Японії як продукт трансквілізаційної рецепції: історико-правові аспекти. Актуальні проблеми правознавства, no. 4, Mar. 2024, pp. 12-18, <https://doi.org/10.35774/>.
3. Загальна теорія права. Академічний курс: підруч. для студ.-юристів / за ред. д.ра юрид.наук, проф. С.В.Бобровник. Київ: Юрінком Інтер, 2021. 576 с.
4. Козинець О., Федоренко Д. "Особливості застосування правових звичаїв у різних правових системах". Актуальні проблеми правознавства, № 1, червень 2024, С. 6-11, DOI <https://doi.org/10.35774/>.
5. Шевчук М.Я. Співвідношення понять права традиція та правовий звичай. Правові новели. Науковий юридичний журнал. 2024. №22. Т. 3. С. 13-17.

Тема 8. Правова система Китайської Народної Республіки.

1. Комітет з Поняття, ознаки та сфера поширення далекохсхідної правової сім'ї.
2. Загальна характеристика та особливості формування традиційного китайського права.
3. Система китайського права. Джерела китайського права.
4. Сучасна правова система КНР.
5. Судова система КНР.
6. Сянган (колишня англійська колонія Гонконг) і Тайвань – дві теорії у правовій системі КНР.

Рекомендована література:

1. Гапотій В.Д., Жильцов О.Л., Воржевітіна Г.І. Основні правові системи світу: навчальний посібник / Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2019. 279 с.
2. Загальна теорія права. Академічний курс: підруч. для студ.-юристів / за ред. д.ра юрид.наук, проф. С.В.Бобровник. Київ: Юрінком Інтер, 2021. 576 с.
3. Козинець О., Федоренко Д. "Особливості застосування правових звичаїв у різних правових системах". Актуальні проблеми правознавства, № 1, червень 2024, С. 6-11, DOI <https://doi.org/10.35774/>.
4. Морозов С.П. Правничі системи сучасності : навч. посібник. Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2019. 86 с.
5. Полатайко І.В. Втілення правової ідеології у правових системах сучасності: теоретико-правова характеристика: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. ПВНЗ «Університет Короля Данила». Івано-Франківськ, 2018. 193 с
6. Шевчук М.Я. Співвідношення понять права традиція та правовий звичай. Правові новели. Науковий юридичний журнал. 2024. №22. Т. 3. С. 13-17.

Тема 9. Правова система Англії.

1. Формування та історичний розвиток права Англії.
2. Англійське право як право судової практики.
3. Особливості англійського права: принцип верховенства права.
4. Судовий прецедент. Законодавство (статутне право) як, джерело права.
5. Структура та основні галузі права Англії.

Рекомендована література:

1. Бедрій М.М. Право і звичай: проблема співвідношення та взаємодії. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія Право. 2022. Випуск 72: частина 1. С. 11-17. DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.72.2>

2. Власенко В.В. Історія виникнення та особливості застосування «загального права» та «права справедливості» в аглосаксонській правовій системі. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2022. № 5. С. 3-7.
3. Гапотій В.Д., Жильцов О.Л., Воржевітіна Г.І. Основні правові системи світу: навчальний посібник / Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2019. 279 с.
4. Гумін О.М., Коваль М.М. Англо-американська правова сім'я: особливості формування та основна характеристика запобігання злочинності. Нове українське право, №1 2023 С. 158-163. DOI: <https://doi.org/10.51989/NUL.2023.1.20>
5. Єгоров А. Є. Судова практика як джерело права: порівняльний аналіз континентальної, англосаксонської та української правових сімей. Науковий збірник Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції № 1. 2024 С. 9-16. DOI <https://doi.org/10.32782/2408-9257-2024-1-2>
6. Корнелюк Ю., Кратко Т. Особливості становлення та розвитку англо – американської правової системи. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: «Юридичні науки». Львів. 2020. С. 69 – 74.
7. Кудін А.А. Роль англосаксонської правової сім'ї у розвитку правових систем світу. Науковий вісник публічного та приватного права: Збірник наукових праць. 2020. № 4. С. 35-45.
8. Циганюк Ю.В. Англо-американська правова система. Підприємництво, господарство і право. 2020. № 2. С. 327–341.

Тема 10. Правова система США.

1. Формування та особливості правової системи США.
2. Відмінність американського права в порівнянні з англійським.
3. Джерела американського права.
4. Судова система США. Основним призначенням Верховного суду США. Апеляційні суди.
5. Окружні суди – основна ланка федеральної судової системи.

Рекомендована література:

1. Гапотій В.Д., Жильцов О.Л., Воржевітіна Г.І. Основні правові системи світу: навчальний посібник / Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2019. 279 с.
2. Гумін О.М., Коваль М.М. Англо-американська правова сім'я: особливості формування та основна характеристика запобігання злочинності. Нове українське право, №1 2023 С. 158-163. DOI: <https://doi.org/10.51989/NUL.2023.1.20>
3. Єгоров А. Є. Судова практика як джерело права: порівняльний аналіз континентальної, англосаксонської та української правових сімей. Науковий збірник Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції № 1. 2024 С. 9-16. DOI <https://doi.org/10.32782/2408-9257-2024-1-2>
4. Жак А. С. Порівняльно-правовий аналіз джерел (форм) права романо-германської правової системи та англосаксонської правової сім'ї. Juris Europensis Scientia. Випуск 2. 2020. С. 97 – 101.
5. Кравчук М. В. Правова система США / М. В. Кравчук. К. : Нора-друк, 2004. 136 с.
6. Циганюк Ю.В. Англо-американська правова система. Підприємництво, господарство і право. 2020. № 2. С. 327–341.

Тема 11. Мусульманське право.

1. Поняття та джерела мусульманського права.
2. Поняття шаріату, його поділ на чотири групи приписів.
3. Джерела мусульманського права.

4. Структура мусульманського права.
5. Галузі мусульманського права.
6. Поняття і види норм мусульманського права.

Рекомендована література:

1. Лубський В.І., Борис В.Д. Мусульманське право: навчальний посібник для студентів факультетів юридичного, міжнародного права, міжнародних відносин, міжнародних економічних відносин, політології та філософського. К.: Вілбор., 1997. 256 с.
2. Морозов С.П. Правничі системи сучасності : навч. посібник. Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2019. 86 с.
3. Олійник О. М. Особливості іудейської правової системи: поєднання релігійних та національних начал. 2021. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://surl.li/kjxiq>.
4. Оніщенко Н.М. Правова система: проблеми теорії: Монографія. К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2002. 352 с.
5. Хаустова, М.Г., Лагутіна, К.О. Вплив релігійних традицій на систему права у країнах ісламського світу. Порівняльно-аналітичне право. 2019. №1. С. 11-16. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/35727>.
6. Шестопаletz, Д. В. (2024). Мусульмани в системі сучасних державно-конфесійних відносин: до питання про “оцерковлення” ісламу в Європі. *Східний світ*, (2 (123), 131-142. <https://doi.org/10.15407/orientw2024.02.131>

Тема 12. Звичаєве право народів Африки, Південно-Східної Азії.

1. Формування та особливості формування звичаєвого африканського права.
2. Африканське звичаєве право та колоніальний період.
3. Кодифікація африканського звичаєвого права.
4. Джерела і структура африканського звичаєвого права. Традиційне правосуддя.
5. Поняття південно-східного азійського звичаєвого права (Індонезія, Нова Зеландія).
6. Сучасна правова система Південно-Східної Азії.

Рекомендована література:

1. Гапотій В.Д., Жильцов О.Л., Воржевітіна Г.І. Основні правові системи світу: навчальний посібник / Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2019. 279 с.
2. Загальна теорія права. Академічний курс: підруч. для студ.-юристів / за ред. д.ра юрид.наук, проф. С.В.Бобровник. Київ: Юрінком Інтер, 2021. 576 с.
3. Козинець О., Федоренко Д. “Особливості застосування правових звичаїв у різних правових системах”. Актуальні проблеми правознавства, № 1, червень 2024, С. 6-11, DOI <https://doi.org/10.35774/>.
4. Морозов С.П. Правничі системи сучасності : навч. посібник. Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2019. 86 с.
5. Оніщенко Н.М. Правова система: проблеми теорії: Монографія. К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2002. 352 с.

Орієнтовні питання підсумкового контролю знань

1. Предмет та об'єкти порівняльного правознавства.
2. Метод порівняльного правознавства.
3. Цілі та функції порівняльного правознавства.
4. Значення порівняльного правознавства. Його місце та роль в системі юридичних наук.
5. Поняття і структура національної правової системи.
6. Структура правової системи.
7. Функції правової системи.
8. Поняття та види сімей національних правових систем.
9. Історичний розвиток романо-германської правової сім'ї.
10. Публічне і приватне право у країнах романо-германської правової сім'ї.
11. Правова норма в романо-германській правовій сім'ї. Система джерел права.
12. Романська група правових систем.
13. Сучасна правова система Франції.
14. Сучасна правова система Бельгії.
15. Сучасна правова система Іспанії.
16. Сучасна правова система Італії.
17. Сучасна правова система Люксембургу.
18. Сучасна правова система Португалії.
19. Основи правової системи ФРН.
20. Сучасна правова система Австрії.
21. Процес створення уніфікованої правової системи Швейцарії.
22. Загальна характеристика скандинавської групи правових систем.
23. Вплив римського права на Скандинавські країни.
24. Історичний розвиток і джерела скандинавського права.
25. Уніфікація і гармонізація законодавства Скандинавських країн.
26. Основи правової системи країн Північної Європи: Швеції, Данії, Норвегії.
27. Основи правової системи країн Північної Європи: Фінляндії, Ісландії.
28. Основи правової системи країн Балтії.
29. Загальна характеристика латиноамериканської групи правових систем.
30. Історичний розвиток країн Латинської Америки.
31. Кодифікація та джерела латиноамериканського права.
32. Сучасна правова система країн Латинської Америки: Аргентини, Бразилії, Мексики, Чілі, Парагвай, Уругвай.
33. Поняття японського права і особливості його формування.
34. Вплив китайських ідей та теорій на формування японського права. Вестернізації права в Японії.
35. Сучасний стан японського права. Вплив американського права.
36. Конституція Японії 1946 р. Системи законодавства Японії.
37. Комітет з Поняття, ознаки та сфера поширення далекосхідної правової сім'ї.
38. Загальна характеристика та особливості формування традиційного китайського права.
39. Система китайського права. Джерела китайського права.
40. Сучасна правова система КНР.
41. Судова система КНР.
42. Сянган (колишня англійська колонія Гонконг) і Тайвань – дві теорії у правовій системі КНР.
43. Формування та історичний розвиток права Англії.
44. Англійське право як право судової практики.
45. Особливості англійського права: принцип верховенства права.
46. Судовий прецедент. Законодавство (статутне право) як, джерело права.
47. Структура та основні галузі права Англії.

48. Формування та особливості правової системи США.
49. Відмінність американського права в порівнянні з англійським.
50. Джерела американського права.
51. Судова система США. Основним призначенням Верховного суду США.
52. Апеляційні суди. Окружні суди – основна ланка федеральної судової системи США.
53. Поняття та джерела мусульманського права.
54. Поняття шаріату, його поділ на чотири групи приписів.
55. Джерела мусульманського права.
56. Структура мусульманського права.
57. Галузі мусульманського права.
58. Поняття і види норм мусульманського права.
59. Формування та особливості формування звичаєвого африканського права.
60. Африканське звичаєве право та колоніальний період.
61. Кодифікація африканського звичаєвого права.
62. Джерела і структура африканського звичаєвого права.
63. Традиційне правосуддя в африканських державах.
64. Поняття південно-східного азіатського звичаєвого права (Індонезія, Нова Зеландія).
65. Сучасна правова система Південно-Східної Азії.

Рекомендована література

1. Арабаджи Н. Б., Атаманова Н. В. Історичні аспекти впливу римського права на становлення сучасних правових систем. Нове українське право. 2021. № 3. С. 11–16. DOI: <https://doi.org/10.51989/NUL.2021.3.1>
2. Атаманова, Н. (2024). Сучасні підходи до типології правових систем. Молодий вчений, Вип. 6 (130). <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2024-6-130-2>
3. Бойко І. С. Порівняльне правознавство : навч. посіб. / І. С. Бойко, Б. В. Бабін. 2-ге вид., випр. та допов. О. : Фенікс, 2011. 152 с.
4. Бедрій М.М. Право і звичай: проблема співвідношення та взаємодії. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія Право. 2022. Випуск 72: частина 1. С. 11-17. DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.72.2>
5. Бехруз Хашматулла Вступ до порівняльного правознавства: Навчальний посібник. Одеса: Юридична література, 2002. 328 с.
6. Биков О., Скоморовський В. (2023). Становлення та розвиток місцевого самоврядування у зарубіжних країнах. *Legal Bulletin*, 51–56. <https://doi.org/10.31732/2708-339X-2023-08-51-56>
7. Верховенство права як принцип правової системи: проблеми теорії / за заг. ред. Ю. С. Шемшученка. К. : Юрид. думка, 2008. Кн. 1. 344 с.
7. Власенко В. В. Вплив процесів глобалізації на правові системи сучасності. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2022. № 1. С. 9–14. DOI: <https://doi.org/10.32782/392234>
9. Власенко В.В. Історія виникнення та особливості застосування «загального права» та «права справедливості» в аглосаксонській правовій системі. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2022. № 5. С. 3-7.
10. Гапотій В.Д., Жильцов О.Л., Воржевітіна Г.І. Основні правові системи світу: навчальний посібник / Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2019. 279 с.
11. Гапотій В.Д. Основні правові системи світу: навчальний посібник / В.Д. Гапотій, О.Л. Жильцов, Г.І. Воржевітіна. Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2019. 279 с.
12. Грубінко, Андрій, and Ярослав Рудов. Правова система Японії як продукт трансквілізаційної рецепції: історико-правові аспекти. Актуальні проблеми правознавства, no. 4, Mar. 2024, pp. 12-18, <https://doi.org/10.35774/>.
13. Гумін О.М., Коваль М.М. Англо-американська правова сім'я: особливості формування та основна характеристика запобігання злочинності. Нове українське право, №1 2023 С. 158-163. DOI: <https://doi.org/10.51989/NUL.2023.1.20>
14. Дмитрієв А.І., Шепель А.О. Порівняльне правознавство: навчальний посібник / Відп. Редактор В.Н.Денисов. К., 2003. 184 с.
15. Єгоров А. Є. Судова практика як джерело права: порівняльний аналіз континентальної, англосаксонської та української правових сімей. Науковий збірник Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції № 1. 2024 С. 9-16. DOI <https://doi.org/10.32782/2408-9257-2024-1-2>
16. Жак А. С. Порівняльно-правовий аналіз джерел (форм) права романо-германської правової системи та англосаксонської правової сім'ї. *Juris Europensis Scientia*. Випуск 2. 2020. С. 97 – 101.
17. Загальна теорія права. Академічний курс: підруч. для студ.-юристів / за ред. д.ра юрид.наук, проф. С.В.Бобровник. Київ: Юрінком Інтер, 2021. 576 с.
18. Загальна теорія держави і права : підручник / за ред.: М. В. Цвік, О. В. Петришин. Х.: Право, 2010. 584 с.
19. Зварич Р. В., Дручек О. В., Новікова М. М. Правова система України в парадигмі англосаксонської правової сім'ї в умовах воєнного стану. Юридичний науковий електронний журнал. 2023. С. 694 – 696.

20. Іванів А.Р., Судовий прецедент в романо-германській правовій сім'ї. № 2 (2024): Аналітично-порівняльне правознавство. Розділ 1. Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень С. 35-43. DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.02.4>
21. Козинець О., Федоренко Д. “Особливості застосування правових звичаїв у різних правових системах”. Актуальні проблеми правознавства, № 1, червень 2024, С. 6-11, DOI <https://doi.org/10.35774/>.
22. Корнелюк Ю., Кратко Т. Особливості становлення та розвитку англо – американської правової системи. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: «Юридичні науки». Львів. 2020. С. 69 – 74.
23. Кравчук М. В. Правова система США / М. В. Кравчук. К. : Нора-друк, 2004. 136 с.
24. Крестовська Н. М. Теорія держави і права: елементарний курс / Н. М. Крестовська, Л. Г. Матвеева. 3-тє вид. Х. : Одиссей, 2012. 432 с.
25. Кузьмін А. Р. Особливості джерел права скандинавської правової сім'ї / А. Р. Кузьмін // Молодіжний науковий юридичний форум: [матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції до Дня науки, м. Київ, 16-17 травня 2019 р.]. – Тернопіль: Вектор, 2019. – С. 85–87.
26. Кудін А.А. Роль англосаксонської правової сім'ї у розвитку правових систем світу. Науковий вісник публічного та приватного права: Збірник наукових праць. 2020. № 4. С. 35-45.
27. Лубський В.І., Борис В.Д. Мусульманське право: навчальний посібник для студентів факультетів юридичного, міжнародного права, міжнародних відносин, міжнародних економічних відносин, політології та філософського. К.: Вілбор., 1997. 256 с.
28. Марущак О.А., Шванська А.О. Особливості визначення, сутності та співвідношення правової системи та правової сім'ї. Право і суспільство. 2017. № 6. Ч. 2. С. 29-34.
29. Михайлюк, М. М. (2024). Поняття та види моделей судових систем (на прикладі зарубіжних країн). Ірпінський юридичний часопис, Вип. 3 (16), С. 303–311. [https://doi.org/10.33244/2617-4154-3\(16\)-2024-303-311](https://doi.org/10.33244/2617-4154-3(16)-2024-303-311)
30. Морозов С.П. Правничі системи сучасності : навч. посібник. Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2019. 86 с.
31. Олійник О. М. Особливості іудейської правової системи: поєднання релігійних та національних начал. 2021. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://surl.li/kjxiq>.
32. Оніщенко Н.М. Правова система: проблеми теорії: Монографія. К.: Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького НАН України, 2002. 352 с.
33. Петришин О.В., Зінченко О.В., Лук'янов Д.В. Порівняльне правознавство у таблицях: Навч. посіб. Харків: Право, 2021. 164 с
34. Полатайко І.В. Втілення правової ідеології у правових системах сучасності: теоретико-правова характеристика: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. ПВНЗ «Університет Короля Данила». Івано-Франківськ, 2018. 193 с
35. Правова система: проблеми теорії / Н. М. Оніщенко ; Інститут держави і права ім. В.М.Корецького НАН України. К. : Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького, 2002. 352 с.
36. Правова система України в умовах сучасних національних та міжнародних тенденцій розбудови державності : монографія / за заг. ред. Ю. Л. Бошицького. К. : Кондор, 2012. 616 с.
37. Правові системи сучасності : навч. посіб. / за ред. Ю. С. Шемшученка. К. : Юрид. думка, 2012. 492 с.
38. Риндюк В. І., Гришко О. М. Система права та законодавство: до питання співвідношення понять. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. № 1, 2022. С. 36-41.
39. Ситар І. М. Правові системи сучасності (західна традиція права) : навч. посіб. / І. М. Ситар. Л., 2009. 408 с.
40. Сікорський О. П., Зільник А. Ю. Судовий прецедент у країнах романо-германської правової сім'ї. Наукові записки. Серія: Право. 2019. Випуск 7. С. 183-186.

41. Сучасні правові системи світу: тенденції та фактори розвитку: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (25 трав. 2017 р., м. Київ) / Київ. нац. ун-т технологій та дизайну, Ф-т підприємництва та права, Каф. госп. Права. Київ : Кандиба Т. П. [вид.], 2017. 309 с.
42. Тарановська А. О. Проблеми розуміння іудейської правової системи. Актуальні проблеми держави і права. 2023. Вип. 100. С.133-141. DOI <https://doi.org/10.32782/apdp.v100.2023.16>
43. Хаустова, М.Г., Лагутіна, К.О. Вплив релігійних традицій на систему права у країнах ісламського світу. Порівняльно-аналітичне право. 2019. №1. С. 11-16. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/35727>.
44. Христинченко Н.П., Бородин І.Л., Особливості правової системи України, як різновиду романо-германської правової сім'ї в умовах воєнного стану. Юридичний науковий електронний журнал № 10/2023. С. 690-693 DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-10/167>
45. Циганюк Ю.В. Англо-американська правова система. Підприємництво, господарство і право. 2020. № 2. С. 327–341.
46. Чернілевський Віктор. Окремі питання вдосконалення правової системи України. Підприємство, господарство і право. 2019. № 7. С. 167-171.
47. Шилінгов, В. С. (2023). Теоретико-правові аспекти ідентифікації латиноамериканського права. Ірпінський юридичний часопис, Вип. 1(10), С. 45–52. [https://doi.org/10.33244/2617-4154-1\(10\)-2023-45-52](https://doi.org/10.33244/2617-4154-1(10)-2023-45-52)
48. Шевчук М.Я. Співвідношення понять правова традиція та правовий звичай. Правові новели. Науковий юридичний журнал. 2024. №22. Т. 3. С. 13-17.
49. Шестопаletz, Д. В. (2024). Мусульмани в системі сучасних державно-конфесійних відносин: до питання про “оцерковлення” ісламу в Європі. *Східний світ*, (2 (123)), 131-142. <https://doi.org/10.15407/orientw2024.02.131>
50. Basic Community Laws, Fifth edition. Edited by Rudden B. and Wyatt D. Oxford, 1994.
51. Catalina Botero The Rule of Law in Latin America: From Constitutionalism to Political Uncertainty. Unfulfilled Promises: Latin America Today. March 2019. URL: <http://surl.li/kjxjx>.
52. David Rene. Considerations sur l'unification des droits europeens. Lecon inaugurale. 1957. 11p.
53. Evans A. Textbook on European Union law. Oxford, 1998.
54. Evans A. The Law of European Community. Stockholm, 1994.
55. Graig Paul, de Burca Grainne, eds. The evolution of EU law. Oxford; NY: Oxford university press, 1999. CXIII, 824p.
56. Graig Paul, de Rurca Grainne. EU law: texts, cases and materials. – Oxford; NY: Oxford university press, 1998. CLXXI, 1152p.
57. Harris D.J., O'Boyle M., Warbrick C. Law of the European convention on human rights. L., Dublin. Edinburgh: Bullrworks, 1995. 753p.
58. Hartley T.C. The foundations of European Community law: An introduction to the constitutional and administrative law of the European Community. – Oxford; NY: Oxford university press, 1998. LXIV, 495p.
59. Hudson J. The Formation of the English Common Law: Law and Society in England from King Alfred to Magna Carta. Abingdon; New York : Routledge, 2018. 252 p.
60. Hohloch G. Richtlinien der EU und ihre Umsetzung in Deutschland und Frankreich. Baden-Baden, 2001. 139s.
61. Horspool M. European Union law. Butterworths, 2000.
62. Kapteyn P.J.G., VerLoren van Themaat P. Introduction to the law of the European Communities: From Maastricht to Amsterdam / Ed. by Gormley Laurence W. L.; Boston: Kluwer law international 1998. CXLVI, 1447 p.
63. Quermonne J. Le systeme politique europeen, Paris; Montchrestien, Collection Clefs, 1993.
64. Taulegne B. Le Conseil europeen. – Paris: Presses Universitaires de France, 1993. 504p.

65. The United Nations at Age Fifty: A legal Perspective. The Hague / London / Boston. 1995.
76. Zweigert K., Kötz H. Einführung in die Rechtsvergleichung: auf dem Gebiete des Privatrechts. Hein-Tübingen: Mohr Siebeck, 2022 746 p. URL: <http://digital.casalini.it/9783161620539>